د هېوالو مېرمنو د شمېر زياتوالی

Author: Pazhman Pazhohish

ښځينه هېوال د دې دود دفاع کوي او خپل کاروبار پراخوي.

په افغانستان کې هېوال معمولا نارينه ګان وي، خو اوس دا عادت مخ په بدليدو دی.

د کابل ښار د رئيس خان سوداګريز مرکز د سينګار توکو پلورونکې، ۲۲ کلنې عاقلې ښځينه مشتريانی خپلې کړي دي.

هټ ته راتلونکې ښځې له عاقلې سره په مينه روغبړ کوي. هغه وايي دډېرو سينګارتونوخاوندان ورسره خاص تړونونه لاسليک کړي دي.

عاقلې وويل: «زه ښايسته او د ښه کيفيت لرونکي توکي پلورم، له مشتريانو سره ښه سلوک کوم، هغوی هم پر ما باور کوي. ښځې غوره بولي له ښځينه وو څخه خپله سودا واخلي.»

عاقله له تېرو درېو کلونو راهيسې د هېوالې په توګه کار کوي او د مياشتې شاوخوا ۲۵۰ امريکايي ډالرو په اندازه پيسې تر لاسه کوي. دا پيسې په داسې يوې ټولنې کې، چې د عايداتو کچه يې ټيټه ده، د پام وړ پيسې ګڼل کيږي. دغه کار يې کورنی عايد لوړ کړی دی.

عاقلې زياته کړه، ډېری خلک هغو ښځو ته په ښه سترګه نه ګوري چې له کوره بهر کار کوي.

هغې وويل: «ښځينه کسب او کار په دې ټولنه کې يوه نوې خبره ده. زموږ د ټولنې برلاسي دودونو او رواجونو موږ په دې کار کې له ستونزو سره مخامخ کوي. موږ ته پکار دي له دغو دودونو او رواجونو سره مبارزه وکړو ترڅو ترې ځانونه بېغمه کړو.»

په افغانستان کې په ۲۰۰۱ کال کې د طالبانو تر رانسکورېدو راوروسته ښځينه اقتصادي ځواک مخ پر ودې روان دی.

اوس متشبثان او د پير او پلور د مرکزونو اداره کوونکې زيار باسي ښځې د هټيو پرانيستلو ته وهڅوي. هغوی په دې اند دي چې دا کار به په خپل وار د ښځينه مشتريانو شمېر لوړ کړي.

په کابل کې د فيصل د سوداګريز مرکز مشر، احمد ميلاد شريفي وايي، د هغه د مرکز د سلو کارکوونکو په ډله کې ديارلس تنه يې مېرمنې دي، چې د مياشتې له ۲۵۰ ـ ۳۰۰ امريکايي ډالرو پورې لاسته راوړي.

کارکوونکو ته د لېرد رالېرد اسانتياوې موجودې دي، له دې امله ښځينه کارکوونکې له ځورونې سره نه مخ کيږي او له کوره د کار تر ځايه په ډاډه زړه ځي او راځي.

ښځينه هټېوالې په ځانګړې توګه د جامو، بوټانو او د سينګار توکو د پلورولو لپاره ډېرې سودمنې دي.

شريفي په دوام وويل: «موږ د ښځينه کارکوونکو په ګومارلو د ښځينه مشتريانو ډېرې ستونزې هوارو‌و. هغوی د نارينه ګانو په پرتله له ښځينه هټېوالو سره د توکو په پېرودلو کې ځانونه ډاډمن احساسوي او سودا اخلي. همدا راز د جامو په ګنډلو او قد اندام په اخيستلو کې غوره بولي ښځينه ګنډونکو ته لاړې شي.»

ښځينه پېرېدونکي وايي غوره بولي په بازارونو او هټيو کې يې د معاملې لوری يې ښځې واوسي.

د تهمينې خراساني په نامه يوه پيرېدونکې وايي: «زه تل د اړتيا وړ شيان له ښځينه هټيوالو څخه اخلم. له ښځينه هټيوالو سره په هوسايی خبرې کولای شم، ځکه داسې ځانګړي توکي شته چې يوازې ښځې يې کاروي. له نارينه هټيوالو څخه آن د هغې د نامه له يادولو ډډه کوم، ځکه بيا ځورول کيږو.»

«کله چې ښځې وغواړي دا توکي له نارينه ګانو څخه واخلي، هغوی په ناز او نخرو پيل کوي او په ښځو کې سترګې ښخوي، چې دا کار د ښځو د ناراحت لامل کيږي.»

په افغاني ټولنه کې د سخت جنسيتي تبعيض له امله ښځې زياتره نه غواړي پخپله بازار ته لاړې شي، له نارينه هټيوال سره مخامخ شي او د اړتيا وړ شيان ترې واخلي.

د ملال په نامه يوې بلې مشترۍ وويل: «زموږ په ټولنه د ښځينه هټيوالو موجوديت ډېرې ستونزې هوارې کړې دي. اوس موږ دې ته اړتيا نه لرو چې له خپلونارينه ګانو څخه وغواړو د اړتيا وړ شيان راته واخلي. پخوا به مو چې څه شی پکار وو، نو له خپلونارينه ګانو موغوښتل راته وايي اخلي. کله ناکله به د هغوی له ياده وتل يا به يې د ټيټ کيفيت شيان راته راوړل. نن ګڼ شمېر ښځينه هټيوالي شته دی، د هغوی هټيو ته ځو او د خپلې اړتيا وړ توکي ورڅه په خوړا راحت اخلو.»

په افغاني ټولنه کې د زاړه پالو دودونو له امله له کوره بهر ښځينه کارکوونکې زياتره له سپکاوي او ترټنې سره مخامخ کيږي.

د انوشې په نامه يوې ښځينه هټيوالې وويل، هغه له هميشني سپکاوي سره عادي شوې ده.

هغې وويل: «يو شمېر خلک دلته راځي، شيان اخلي او بېرته ځي. خو داسې خلک هم شته، چې پر موږ ملنډې وهي، ځوروي او پاروي مو. نن سبا ځورونه زموږ د ژوند يوه برخه ګرځيدلې. اوس ورسره عادي شوې يم او پروا يې نه کوم.»

ديني عالمان وايي، د کار په ځای کې د ښځو د ګډون او اشتراک ملاتړ کوي، خو ځينې شرطونه شته.

د نصير فروتن په نامه يوه ديني عالم وويل: «اسلام ښځو ته ټول قانوني، مالي او اقتصادي حقونه ورکړي دي. ښځې کولای شي پيسې لاسته راوړي، شتمنۍ ولري او سوداګري وکړي.»

«اسلام په څرګنده د ميراث او د مهر يادونه کوي او دا چې نارينه څنګه له ښځو سره مرسته وکړي. په همدې ډول اسلام د ښځو په اقتصادي خپلواکۍ سپارښتنه کوي. نارينه بايد ښځو ته د ورکړل شوو حقونو درناوی وکړي.»

نوموړي وويل، ښځې بايد د اقتصادي او سياسي معاملاتو پر مهال درې غوښتنې په پام کې ونيسي: د اسلامي حجاب اغوستل، د کار په ځای کې له مخالف جنس سره له ډېر نژديکت څخه ډډه کول او له کور څخه تر وتلو دمخه د اجازې ترلاسه کول.

يو شمېر نور وايي له کاري ځواک سره د ښځو يوځای کېدل د فرهنګي دودونو مخالف کار نه دی.

د پاريزا رحماني په نامه يوې ټولنيزې فعالې وويل: «په اقتصادي فعاليتونو کې د ښځو ګډون زموږ د هېواد د پرمختګ لامل کيږي. د ايران او نورو په ګډون په زياترو اسلامي هېوادونو کې زيات شمېر ښځينه پلورونکې شته چې په هټيو کې په کار بوختې دي. ښځې په شتمنيو او پيسو باندې ښه پام کوي، خو نارينه يې لګوي... په حقيقت کې ښځې په اقتصادي فعاليتونو کې تر نورو ښې دي.»

حکومتي چارواکي ادعا کوي چې د مصرف او توليد د ډګر په ګډون يې د ښځو د اقتصادي فعاليت په وده کې مرسته کړې.

د ښځو د چارو د وزارت د اقتصادي پراختيا د همغږۍ رئيس، حسن علي وويل: «په تېرو ديارلسو کلونو کې د ښځو پرمختګ او بريا د حکومت، په تېره بيا د ښځو د چارو د وزارت د جدي کار پايله ده.»

«د ښځو د چارو وزارت ٧٦٠ بنسټونه رامنځته کړي چې د ښځو له خوا چليږي ... دمګړۍ زموږ وزارت پر اقتصادي ستراتيژۍ، د ښځو په مسلکي فعاليتونو او همدارنګه په دې اړه کار کوي چې څنګه ښځې له اقتصادي پلوه ځواکمنې کړای شي.»

د ټولنيزو چارو شنونکې، محبوبې سراج ګوته و څنډله چې دا د ځان د خوشالولو خبرې دي او ويې ويل، د اوږدې مودې کوم پلان جوړ شوی نه دی.

هغې په دوام وويل، د ښځو چارو وزارت «يو څو د ګوتو په شمېر لنډ، بې ګټې او نااغېزمن پروګرامونه سرته رسولي دي.»

«دغه وزارت د خپلو چارو د سرته رسولو لپاره يو اغېزمن او پرمختللی سيستم نه لري. آن د بېلابېلو رياستونو تر منځ يې تفاهم او همغږي نشته. په حقيقت کې هلته بې نظمي واکمنه ده چې له امله يې کارونه په اغېزمن او سم ډول سرته نه رسيږي.»

چې د ښځو د چارو د وزارت سلاکار، فتاح احمدزی وويل، بدلون وخت ته اړتيا لري.

هغه وويل: «زموږ د هېواد قوانين په څرګنده وايي د کار په ځای کې نارينه او ښځې مساوي حقونه لري او د دې موضوع په اړه هيڅ ډول تبعيض ځای نه لري.»

احمدزی په دوام وويل: «د ښځو د کار په وړاندې کوم محدوديت نشته. ډېری داسې نارينه ګان شته چې د اساسي قانون په اړه هيڅ معلومات نه لري. له دې امله چې کله ښځينه هټيوالې ګوري، شاته ځي. څومره چې دا کار پراختيا مومي په همغه اندازه ورسره خلک عادت پيدا کوي او د هرې ورځې د عادي کار بڼه پيدا کوي. کله چې خلک په ټولنه کې بدلون وګوري، نو ورو ورو ورسره عادت پيدا کوي او له يوې مودې وروسته يې د ژوند برخه جوړوي.»

Location: افغانستان
Topic: Women
Focus: Afghanistan: Promoting Human Rights and Good Governance

---

Source URL: https://iwpr.net/ps/global-voices/%D8%AF-%D9%87%D9%BC%D9%8A%D9%88%D8%A7%D9%84%D9%88-%D9%85%DB%90%D8%B1%D9%85%D9%86%D9%88-%D8%AF-%D8%B4%D9%85%DB%90%D8%B1-%D8%B2%D9%8A%D8%A7%D8%AA%D9%88%D8%A7%D9%84%DB%8C